

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра лісового та садово-паркового господарства

Закладено
Проректор з науково-педагогічної і
навчальної роботи та рекрутації
проф. І. Гаврилюк С. В.

Протокол № 2 від «16» жовтня 2019 р.

№19616102019

ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни
ЛУКІВНИЦТВО І ГАЗОНИ
підготовки бакалавра
галузь знань – 20 «Аграрні науки та продовольство»
спеціальності – 205 «Лісове господарство»
освітньо-професійної програми – «Лісове господарство»

Луцьк – 2019

Програма навчальної дисципліни «Луківництво і газони» підготовки бакалавра, галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство», спеціальності 205 «Лісове господарство», за освітньо-професійною програмою «Лісове господарство».

Розробник: Шепелюк М. О., старший викладач кафедри лісового та садово-паркового господарства, кандидат сільськогосподарських наук.

Рецензент: Кузьмішина І. І., доцент кафедри ботаніки і методики викладання природничих наук, кандидат біологічних наук, доцент.

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри лісового та садово-паркового господарства
протокол № 1 від 02.09. 2019 р.

Завідувач кафедри: _____ (доц. Кичилук О. В.)

Програма навчальної дисципліни
схвалена науково-методичною комісією медико-біологічного факультету
протокол № 2 від 09.10. 2019 р.

Голова науково-методичної
комісії факультету _____ (доц. Дмитроца О. Р.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	20 «Аграрні науки та продовольство» 205 «Лісове господарство» «Лісове господарство» Бакалавр	Нормативна
Кількість годин/кредитів 120/4		Рік навчання 3
		Семестр 6-ий
		Лекції 30 год.
		Практичні (семінарські) _ год. Лабораторні 30 год. Індивідуальні _____ год.
		Самостійна робота 52 год.
ІНДЗ: немає		Консультації 8 год.
		Форми контролю: залік

Таблиця 1.1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Заочна форма навчання	20 «Аграрні науки та продовольство» 205 «Лісове господарство» «Лісове господарство» Бакалавр	Вибіркова
Кількість годин/кредитів 90/3		Рік навчання 2
		Семестр 3-ий
		Лекції 6 год.
		Практичні (семінарські) 6 год. Лабораторні __ год. Індивідуальні _____ год.
		Самостійна робота 66 год.
ІНДЗ: немає		Консультації 12 год.
		Форми контролю: залік

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Мета опанування курсу «Луківництво і газони» полягає у оволодінні студентами сукупністю знань і практичних умінь та навичок стосовно біологічних, екологічних особливостей лучних рослин і газонів, систем їх поверхневого й докорінного поліпшення, заходи щодо раціонального використання на основі сучасних досягнень науки і практики.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- формування знання та розуміння специфіки догляду, упорядкуванню лучних рослин та газонів у культурних фітоценозах;
- набуття вміння майбутніми фахівцям застосовувати отримані знання і навички для вирішення конкретних практичних завдань лісового та садово-паркового будівництва.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

Засвоєння програмного матеріалу дисципліни дозволяє майбутньому бакалавру лісового господарства:

- 1) знати:

- нормативні документи, законодавчу базу щодо питань створення, формування та експлуатації садово-паркових об'єктів;
- теоретичні основи інтродукції газонних трав та створення й утримання культурних багаторічних газонів;
- класифікацію та агробіологічну характеристику газонних трав;
- норми та строки внесення основних видів органічних та мінеральних добрив, норми висіву газонних трав;

2) вміти:

- підготовлювати ґрунт та насіння до посіву;
- підбирати відповідні газонні трави та вегетативно їх розмножувати;
- створювати газони різного функціонального призначення;
- боротися з бур'янами, шкідниками та хворобами газонних трав;
- відновлювати газонне покриття.

В результаті, студенти зможуть проектувати та організовувати заходи із технології вирощування садивного матеріалу декоративних трав'яних та квіткових рослин відкритого і закритого ґрунту та формувати об'єкти садово-паркового господарства відповідно до сучасних наукових вимог.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Основи газоноведення.

Газон – основний фон декоративного оформлення ділянок; значення газонів; історія виникнення газонів; класифікації газонів; морфологія та експлуатаційні характеристики газонної дернини

Тема 2. Еколого-біоморфологічна характеристика лучних рослин.

Еколого-біоморфологічні групи газонних трав; вимоги до екологічних факторів; динаміка культур фітоценозів; одновидові газони та травосуміші.

Тема 3. Характеристика основних рослин декоративних лук.

Родина злаки (*Poaceae*): морфологічні особливості, умови вирощування; родина осокові (*Cyperaceae* Juss): морфологічні особливості, умови вирощування; родина бобові (*Fabaceae* Lindl) морфологічні особливості, умови вирощування; різнотрав'я: морфологічні особливості, умови вирощування.

Тема 4. Влаштування газонів.

Підготування ділянки; удобрення ґрунту; складання травосумішок і визначення норм посіву; методи посіву.

Тема 5. Утримання газонів.

Вимоги до газону; основні правила догляду за газоном (скошування, полив, аерація, підживлення; землювання, аерація, мульчування, прочісування, ремонт дернини).

Тема 6. Проблеми, що виникають при догляді за газоном.

Шкідники: найбільш поширені види шкідники, ознаки ушкодження, заходи профілактики і боротьби; хвороби: найбільш поширені види хвороб, ознаки ушкодження, заходи профілактики і боротьби; лишайники: ознаки ушкодження, заходи профілактики і боротьби; мох та водорості: найбільш поширені види, ознаки ушкодження, заходи профілактики і боротьби; бур'яни; проблеми молодого газону; проблеми стрижки.

Тема 7. Календар догляду за газонами.

Комплекс робіт, особливості догляду за газоном кожного місяця, протягом року.

Тема 8. Луки.

Поверхнєве поліпшення природних лук: культуртехнічні роботи на сіножатах і пасовищах; омолодження лук; поліпшення і регулювання водного і повітряного режимів; боротьба з бур'янами; докорінне поліпшення природних сіножатей і пасовищ: меліоративні заходи; первинний обробіток ґрунту; внесення добрив; лучні сівозміни; травосумішки.

Таблиця 2.

Назви змістових модулів і тем (денна форма)	Усього	Лек.	Лаборат.	Сам. роб.	Конс.
1	2	3	4	5	6
Змістовний модуль № 1					
Тема 1. Основи газоноведення.	13	3	3	6	1
Тема 2. Еколого-біоморфологічна характеристика лучних рослин.	15	4	4	6	1
Тема 3. Характеристика основних рослин декоративних лук.	16	4	4	7	1
Тема 4. Влаштування газонів.	16	4	4	7	1
Разом за змістовим модулем 1	60	15	15	26	4
Змістовний модуль № 2					
Тема 5. Тема 5. Утримання газонів.	13	3	3	6	1
Тема 6. Проблеми, що виникають при догляді за газоном.	15	4	4	6	1
Тема 7. Календар догляду за газонами.	16	4	4	7	1
Тема 8. Луки.	16	4	4	7	1
Разом за змістовим модулем 2	60	15	15	26	4
Усього годин	120	30	30	52	8

Таблиця 2.1

Назви змістових модулів і тем (для заочної форми навчання)	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Основи газоноведення.	14	1	-	11	2
Тема 2. Характеристика основних рослин декоративних лук.	16	1	2	11	2
Тема 3. Влаштування газонів.	16	1	2	11	2
Тема 4. Утримання газонів.	16	1	2	11	2
Тема 5. Проблеми, що виникають при догляді за газоном.	14	1	-	11	2
Тема 6. Луки.	14	1	-	11	2
Усього годин	90	6	6	66	12

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

№ з/п	Тема
1.	Історичні аспекти розвитку луківництва.
2.	Хімічний склад лучних рослин. Запасні поживні речовини та їх значення. Органічна частина сухої речовини рослин: азотисті і безазотисті сполуки. Мінеральна частина сухої речовини лучних трав. Хімічний склад рослин за вазами вегетації
3.	Природні лучні угіддя України. Рослинні угруповання та класифікація лучних угідь. Луки природних зон України. Інвентаризація та паспортизація луків. Природні луки і питання охорони довкілля.
4.	Поверхнєве поліпшення гірських та лісових угідь. Окультурення травостоїв гірських угідь: знищення чагарників і купин та боронування, боротьба з бур'янами, підсівання трав, удобрення. Поліпшення лісових

	пасовищ.
5.	Докорінне поліпшення природних лучних угідь. Поліпшення природних угідь на солонцюватих ґрунтах. Особливості залуження схилок балок: прискорене залуження по розораній дернині. Технологія докорінного поліпшення луків на гірських схилах.
6.	Історія газону. Згадки про газони в історичних описах. Правила створення газонів. Описи газонів у художніх творах відомих класиків.
7.	Трав'яний газон. Газон вищої якості: партерний газон, звичайний газон. Другосортний газон. Занедбаний газон.
8.	Інші способи покриття поверхні ґрунту. Лучний газон. Мавританський газон. Синтетичне покриття. Галявина з нетрав'яним покриттям. Жорстке покриття. Ґрунтопокривні рослини.
9.	Проблеми догляду газонів. Ремонт газону: порушення країв, западини, ями, щілини, бур'яни, каміння. Проблеми молодого газону: плями безтрав'я на ділянках, плями пожовклої або мертвої трави, тонка і рідка трава, повільний ріст і блідне забарвлення трави. Проблеми підстригання: обривання трави, ребристість, «пральна дошка», побуріння верхівок трави. Оновлення занедбаного газону. Методи боротьби із хворобами, бур'янами та шкідниками
10.	Газонний калейдоскоп. Компостування зрізаної трави. Метод переробки: складові компосту, умови, етапи приготування. Трав'яні доріжки.
11.	Оздоблення газону. Декоративні листяні дерева і кущі. Хвойні дерева і кущі. Первоцвіти. Групові посадки і солітери. Бордюри.
12.	Догляд за газоном. Додаткові види робіт: провітрювання, прикотковування, підмітання, мульчування поверхні, внесення вапна. Типи газонокосарок. Добрива і погода.

6. ВИДИ (ФОРМИ) ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ (ІНДЗ)

На індивідуальні завдання виносяться написання аналітичних рефератів.

Реферат оцінюється за якістю оформлення і змісту. В рефераті оцінюється:

- якість оформлення (2 бали);
- науковість (2 бали);
- якість аналізу літературних джерел (2 бали);
- логічність викладу матеріалу (2 бали);
- практичні вміння і навички виконання опрацьованих методик (2 бали).

Тематика рефератів:

1. Сучасні досягнення науки і техніки в напрямку лукувництва.
2. Технології вирощування багаторічних злакових трав на насіння.
3. Технології вирощування бобових трав на насіння.
3. Лукувництво на схилових і лісових угіддях.
4. Взаємозв'язок між лукувництвом і газонами.
5. Напрямки використання лучних трав у народному господарстві.
6. Вплив луків на формування літосфери, біосфери, гідросфери і атмосфери.
7. Розвиток лукувництва у країнах Західної Європи.
8. Негативний вплив людської діяльності на лучні угіддя.
9. Шляхи раціонального використання і відтворення природних ресурсів (на прикладі лучних угідь).
10. Вплив добрив на ріст і розвиток лучних трав.
11. Значення газонів у декоративному оздобленні території.
12. Основні способи покриття поверхні ґрунту.
13. Газонокосарки –головний інструмент догляду за газонами.

14. Ґрунтопокривні рослини та їх призначення.
15. Використання дерев ікущів у оздобленні газонів.
16. Солітери –один із видів декоративного оздоблення газонів.
17. Нетрадиційні способи покриття поверхні ґрунту.
18. Способи регулювання росту і розвитку газонних рослин.
19. Значення кліматичних умов при утриманні газонів.
20. Вплив мінеральних добрив на ріст і розвиток загонів.
21. Особливості утримання спортивного газону.
22. Способи компостування газонної трави та їх призначення.
23. Особливості газонів у закордонних державах.
24. Сучасні підходи газоноутримання.

7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Дисципліна складається з двох змістовних модулів та її вивчення передбачає виконання ІНДЗ (табл. 4). Підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою складається із сумарної кількості балів за:

1. поточне оцінювання з відповідних тем (максимум 30 балів);
2. виконання ІНДЗ, які зараховуються у поточний контроль (максимум 10 балів);
3. модульні контрольні роботи (максимум 60 балів): МКР 1 – 30 балів, МКР 2 – 30 балів.

Критерії оцінювання

Усні відповіді оцінюються за такими критеріями:

0,5 бала – відповідь поверхнева на основі прочитаної лекції; відповідь хаотична, фрагментарна; відтворення заученого матеріалу без усвідомлення його суті; розуміння і розкриття лише окремих позицій.

1 бал – відповідь послідовна, недостатньо структурована; роз'яснення переважної кількості позицій (без виділення основних позицій); використання тексту лекції та одного підручника.

1,5 бала – відповідь логічна, чітка, структурована; глибоке розуміння матеріалу, яке включає узагальнені, систематизовані позиції; побудована на основі матеріалу лекції та кількох підручників.

2 бали – відповідь чітка, структурована, логічна; включає узагальнені, систематизовані позиції; побудована на основі матеріалу лекції та кількох підручників; аргументоване посилення на додаткові наукові джерела, спеціальну літературу, власні наукові доробки; наведення власних прикладів; порівняльний аналіз.

Практичні навички оцінюються за результатами виконання практичних робіт. Максимальна кількість балів за виконання роботи – *5 балів*. Практична робота може бути оцінена на максимальну кількість балів, якщо студент виконав всі завдання, оформив роботу, зробив висновки.

Проміжний контроль (модульна контрольна робота) проводиться письмово. Модульний зріз передбачає розв'язання тестових завдань та письмових питань відкритого типу, які складаються на основі лекційного курсу, практичних робіт і питань, які виносяться на самостійне опрацювання. Питання відкритого типу – у вигляді теоретичних запитань. Правильне розв'язання тестового завдання оцінюється в 5 балів. Правильна відповідь на теоретичне питання оцінюється у 10 балів. Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за контрольну роботу – 60 балів.

Підсумковий контроль – залік. Оцінювання знань студентів здійснюється за результатами поточного й модульного контролю. При цьому завдання із цих видів контролю оцінюються в діапазоні від 0 до 100 балів включно.

У випадку незадовільної підсумкової оцінки, або за бажання підвищити рейтинг, студент складає іспит у комбінованій формі. При цьому на іспит виносяться 60 балів, а

бали, набрані за результатами контрольних робіт, анулюються. Для отримання оцінки потрібно набрати певну кількість балів згідно шкали оцінювання.

Шкала оцінювання

Таблиця 4

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для заліку	
90 – 100	Зараховано	
82 – 89		
75 – 81		
67 – 74		
60 – 66		
1 – 59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Алтунин Д.Я. Ядовитые растения на кормовых угодьях / Д.Я. Алтунин. – М.: Росагропромиздат, 1989. – 74 с.
2. Андреев Н.Г. Луговоеведение / Н.Г. Андреев. – М.: Агропромиздат, 1985. – 225 с.
3. Андреев Н.Г. Луговоеведение / Н.Г. Андреев. – М.: Колос, 1981. – 374 с.
4. Боговін А.В. Створення культурних пасовищ / А.В. Боговін. – К.: Урожай, 1974. – 71 с.
5. Вильямс В.Р. Луговоеведение и кормовая площадь / В.Р. Вильямс. – М.: Сельхозгиз, 1948. – 283 с.
6. Головач А. Газоны, их устройство и содержание / А. Головач. – М-Л.: Узд-во АН СССР, 1955. – С. 21-84.
7. Дмитриев А.М. Луговоеведение с основами луговоеведения / А.М. Дмитриев. – М.: Сельхозгиз, 1948. – 405 с.
8. Кияк Г.С. Луговоеведение / Г.С. Кияк. – К.: Выща шк., 1986. – 352 с.
9. Князева Т.П. Газоны / Т.П. Князева, Д.В. Князева. – М.: Вече, 2004. – 176 с.
10. Лаптев А.А. Газоны / А.А. Лаптев. – К.: Наук. думка, 1983. – 176 с.
11. Минина И.П. Луговое травосмеси / И.П. Минина. – М.: Колос, 1972. – 287 с.
12. Работнов Т.А. Луговоеведение / Т.А. Работнов. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1983. – 320 с.
13. Рослинництво: Лаб.-практ. заняття: [навч. посіб. для вищ. агр. закл. освіти II-IV рівня акредитації] / Д.М. Алімов, М.А. Білоножко, М.А. Бобро та ін. – К.: Урожай, 2001. – 392 с.
14. Сигалов Б.Я. Долголетние газоны / Б.Я. Сигалов. – М.: Наука, 1971. – 307 с.
15. Смелов С.П. Биологические основы луговоговодства / С.П. Смелов. – М.: Колос, 1977. – 377 с.
16. Тюльдюков В.А. Практикум по луговому производству / В.А. Тюльдюков. – М.: Агропромиздат, 1986. – 254 с.
17. Хессайон Д.Г. Все о газоне: [перевод с англ. О.И. Романова] / Д.Г. Хессайон. – М.: Кладезь-Букс, 1999. – 128 с.

Додаткова:

1. Абрамашвили Г.Г. Городские и спортивные газоны / Г.Г. Абрамашвили. – М.: Моск. рабочий, 1979. – 104 с.
2. Аксенов Е. Декоративное садоводство для любителей и профессионалов: Деревья и кустарники / Е. Аксенов, Н.А. Аксенова. – М.: АСТ-ПРЕСС, 2001. – 560 с.
3. Анспок П.И. Микроудобрения / П.И. Анспок. – Л.: Колос, 1978. – 269 с.
4. Аранжировка живыми цветами / [ред. А. Ивахонов]. – М.: Внешсигма, 1999. – 56 с.
5. Афанасьев Д.Я. Луга Полесья и пути их улучшения / Д.Я. Афанасьев, А.В. Боговин. – К.: наук. думка, 1984. – 69 с.
6. Афанасьев Д.Я. Природні лучні угіддя українського Полісся / Д.Я. Афанасьєв, Л.М. Сипайлова. – К.: Наук. думка, 1982. – 306 с.
7. Бабич А.А. Створення кормових угідь на силових землях / А.А. Бабич. – К.: Урожай, 1991. – 192 с.
8. Бегей С.В. Поліпшення та раціональне використання лук Передкарпаття та Карпат / С.В. Бегей, С.С. Бегей, І.Д. Мізерник. – Дрогобич: Відродження, 1994. – 64 с.
9. Влох В.Г. Луківництво: [підруч. для студ. вищ. агр. закладів освіти III-IV рівнів акредитації] / В.Г. Влох, Н.Я. Кириченко, П.М. Когут. – К.: Урожай, 2003. – 392с.
10. Декоративні рослини природної флори України: [ред. А.М. Гродзінський]. – К.: Наук. думка, 1997. – 223 с.
11. Довідник по сіножатях і пасовищах / [за ред. А.В. Боговіна]. – К.: Урожай, 1984. – 208 с.
12. Зеленчук Т.К. Еколого-біологічні властивості насіння лучних рослин / Т.К. Зеленчук. – Львів: Вища шк., 1983. – 168 с.
13. Корякина В.Ф. Микроэлементы на сенокосах и пастбищах / В.Ф. Корякина. – Л.: Колос, 1974. – 156 с.
14. Ларин И.В. Луговое хозяйство и пастбищное хозяйство / И.В. Ларин. – Л.: Колос, 1975. – 514 с.
15. Луки Карпат: [довідник]. – Ужгород: Карпати, 1981. – 169 с.
16. Мищенко Н.Ф. Дерновые покрытия аэродромов / Н.Ф. Мищенко. – Л.: Ленингр. воен.-воздуш. инж. акад., 1950. – 258 с.
17. Немова Е.М. Дизайн садового участка / Е.М. Немова. – М.: Фитон+, 2000. – 192 с.
- Осетова Н.В. Современный цветочный дизайн / Н.В. Осетова. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2002. – 256 с.
18. Підвищення продуктивності сіножатей і пасовищ / [за ред. А.В. Боговіна]. – К.: Урожай, 1986. – 227 с.
19. Рекомендації по виробництву насіння багаторічних трав. – Вінниця, 1985. – 20 с.
20. Ромашов П.И. Удобрение сенокосов и пастбищ / П.И. Ромашов. – М.: М.: Колос, 1969. – 175 с.
21. Трейвас Л.Ю. Болезни и вредители декоративных садовых растений: [атлас-определитель] / Л.Ю. Трейвас. – М.: Фитон+, 2007. – 192 с.
22. Хессайон Д.Г. Все о клумбовых растениях: Исчерпывающее руководство по выбору и уходу за клумбовыми растениями: [перевод с англ. О.И. Романова] / Д.Г. Хессайон. – М.: Кладезь-Букс, 2007. – 141 с.
23. Черкесова В.О. Поліпшення кормових угідь на схилах / В.О. Черкесова. – К.: Урожай, 1977. – 208 с.
24. Шенников А.П. Введение в геоботанику / А.П. Шенников. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1964. – 447 с.

8. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

1. Значення газонів.
2. Історія виникнення газонів.
3. Класифікації газонів.
4. Морфологія та експлуатаційні характеристики газонної дернини.
5. Еколого-біоморфологічні групи газонних трав.
6. Вимоги до екологічних факторів.
7. Динаміка культур фітоценозів.
8. Родина злаки *Poaceae*: морфологічні особливості, умови вирощування.
9. Родина осокові *Scyperaceae* Juss: морфологічні особливості, умови вирощування.
10. Родина бобові *Fabaceae* Lindl морфологічні особливості, умови вирощування.
11. Різнотрав'я: морфологічні особливості, умови вирощування.
12. Влаштування газонів (підготування ділянки).
13. Влаштування газонів (удобрення ґрунту).
14. Складання травосумішок і визначення норм посіву.
15. Методи посіву.
13. Утримання газонів (скошування).
14. Норми та кратність поливу.
15. Аерація газонів.
16. Підживлення та землювання газонів.
17. Мульчування та прочісування газонів.
18. Ремонт дернини.
19. Календар догляду за газонами
20. Дернові трави для спортивних площадок.
21. Влаштування спортивних газонів.
22. Утримання спортивного газону.
23. Шкідники: найбільш поширені види шкідники, ознаки ушкодження, заходи профілактики і боротьби.
24. Хвороби: найбільш поширені види хвороб, ознаки ушкодження, заходи профілактики і боротьби; лишайники: ознаки ушкодження, заходи профілактики і боротьби.
25. Мох та водорості: найбільш поширені види шкідники, ознаки ушкодження, заходи профілактики і боротьби.
26. Бур'яни; проблеми молодого газону; проблеми стрижки.
27. Поверхнєве поліпшення природних лук.
28. Докорінне поліпшення природних сіножатей і пасовищ: меліоративні заходи; первинний обробіток ґрунту; внесення добрив; лучні сівозміни; травосумішки.